

komt. Ik vermoed dan ook, dat de onmiddellijke nabijheid van de bron eenigerlei rol zal hebben gespeeld. Uit den inhoud van de vooromschreven „zak” werden diverse resten en brokken door Dr. Goosseens ter verder onderzoek medegenomen. Scherven werden niet aangetroffen.

Wellicht zal een scheikundig onderzoek van een en ander nog nadere gegevens verschaffen, waarover dan nadere mededeelingen op de eerstvolgende vergadering zullen worden gedaan.

De Voorzitter sloot te kwart na acht deze zeer geanimeerde vergadering.

AVIFAUNA DER NEDERLANDSCHE PROVINCIE LIMBURG

benevens een vergelijking met die der aangrenzende gebieden

door

P. A. HENS, Valkenburg L.

1e Aanvulling. (Slot).

193. *Vanellus vanellus* (L.) — Kievit.

Omtrent den trek dezer soort door onze provincie kon ik nog enkele gegevens verzamelen.

Op 13 November 1926 zag ik bij zuiden wind over Houthem (Geb. I) 25 stuks trekken van N.O.—Z.W. Den 23 November d.a.v. zag ik toevalligerwijze wederom 25 stuks te Susteren (Geb. III) rondzwerven.

In den avond van den 18 November 1927, omstreeks 7 uur, hoorde ik het geluid van overtrekkende kieviten te Broekhem, gemeente Houthem.

In het voorjaar 1928 constateerde ik m.i. terugtrek der soort in verband met het intreden van plotselinge koude, gepaard met veel sneeuwval in het noorden van ons land. Nadat toch de soort alhier reeds in noordelijke en noord-oostelijke richting was overgetrokken, verschenen op 14 Maart plotseling enorme vluchten kieviten op de bouwlanden te Houthem en Schimmert. Nog nimmer zag ik er hier zoo veel.

Nu las ik uit de courantenberichten van het verdwijnen dezer vogels o.a. uit Friesland, nadat ze reeds tevoren op de broedplaatsen aldaar geweest waren. Zouden ze o.a. naar Limburg getrokken zijn?

De vogels verbleven hier slechts enkele dagen. Nauwelijks trad dooi in of ze waren als bij tooverslag verdwenen.

In de 3de week van Februari 1929 werden ondanks vorst en sneeuw reeds 4 stuks waargeno-

men in de weiden te St. Gerlach, gemeente Houthem. Den 15 Maart d.a.v. zag ik er daar veel doortrekken.

De droge zomer van 1929 noodzaakte de kieviten van hun plaats in het noorden der provincie ten deele weg te trekken. Hetzelfde verschijnsel als in den zeer drogen zomer van 1911 werd toen ook wederom hier in Zuid-Limburg opgemerkt, n.l. de aanwezigheid van groote vluchten dezer vogels in de maand Augustus. Op 16 Augustus o.a. p.m. 200 stuks op een vochtige weide onder Schin op Geul nabij Valkenburg L. Den volgende dag waren ze echter verdwenen. Op 9 September d.a.v. zag ik twee vluchten van p.m. 25 stuks ieder, op de bouwlanden te Houthem, welke aldaar den geheelen dag verbleven.

Ook de Heer Mommers te Heer heeft in het voorjaar 1928 opvallend veel kieviten in Zuid-Limburg waargenomen. Hij verstrekke mij de volgende mededeelingen hieromtrent.

Op 12, 13, 14 en 15 Maart 1928 telkens groote troepen in het veld tusschen Voerendaal en Heerlen. — Op 13 Maart 1928 een zeer groote troep bij den Kruisberg te Meerssen. Op 15 Maart d.a.v. p.m. 50 stuks op het hooge bouwland te Heer bij Maastricht en op 22 Maart eveneens.

Ten slotte zag de Heer K. Stevens op 15 Juni 1930 14 kieviten op den St. Pietersberg bij Maastricht. Een opvallende datum.

195. *Philomachus pugnax* (L.) — Kemphaan.

Omtrent het voorkomen dezer soort in Limburg kan ik nog het volgende mededeelen.

Op 4 September 1926 werden 2 stuks waargenomen te Susteren (Geb. III).

De Heer Knapen berichtte mij het voorkomen

van meerdere exemplaren gedurende den zomer 1928 ten noorden van het Noorderkanaal te Nederweert. In 1929 waren er daar nog meer.

Te Meijel noemt men den vogel „kraagman”.

196 a. *Calidris alpina alpina* (L.) — Groote Bonte Strandlooper. ²⁾

Duitsch: Alpenstrandläufer. Fransch: Bécasseau variable.

Reeds in mijn Avifauna maakte ik melding van het vermoedelijk voorkomen dezer soort langs de Maas. De Heer H. Vallen heeft indertijd reeds

exemplaren dezer soort aldaar verzameld, welke evenwel niet bewaard zijn gebleven, zoodat niet kon worden vastgesteld tot welke subspecies deze

²⁾ Zie de afbeelding in afl. 7. 1930. p. 82.

behoord hadden. Ik nam de soort dan ook niet in mijn Avifauna op.

Thans is het mij gelukt een bewijsstuk in handen te krijgen, n.l. een ♀ d.d. 17 September 1929 afkomstig van de Maas bij Linne. Blijkens de maten (snavel 35 m.m.; vleugel 118 m.m.) behoort deze vogel tot den nominaatvorm *alpina*.

Omtrent het voorkomen dezer soort aan de Maas deelde de Heer H. Vallen mij nog het navolgende mede.

Vóór de kanalisatie der Maas kwamen deze strandloopers aldaar in Midden-Limburg veel talrijker voor dan thans. Men treft ze gewoonlijk aan van Juli tot eind September.

In den zomer en herfst is de stand der Maas boven de stuwen minstens 1.50 M.—2 M. hooger dan vroeger, zoodat de kiezelplaten, alwaar de vogels zich bij voorkeur ophielden, diep onder water liggen. Ongeveer 33 jaar geleden trof hij er in den herfst soms zeer veel aan nabij Asselt ten Noorden van Roermond. Toen ter tijd was de Maas bij Asselt vol met eilandjes en uitgestrekte kiezelplaten, welke echter reeds vóór de kanalisatie zijn weggebaggerd, zoodat toen reeds minder strandloopers daar voorkwamen.

Toen in het voorjaar 1919 gedurende den trek,

de Maas te Asselt ver buiten de oevers trad en geleidelijk weer terugliep, zoodat groote plassen en slibbanken achterbleven, was het aantal steltloopers, w.o. ook deze strandloopers, enorm groot. Nadien heeft mijn zegsman aldaar nimmer zoo veel dezer vogels bijeen gezien.

In „Voorkomen en Trek der in Nederland in het wild waargenomen Vogelsoorten”, 1925, p. 38, vermelden van Oordt en Verwey omtrent den bonten strandlooper o.a., dat hij ook in gering aantal aan brak en aan zoet water, niet ver in het binnenland voorkomt. Het vorenstaande bewijst echter het tegendeel, evenals het voorkomen der soort diep in het Rijnland niet alleen, doch ook o.a. aan den noordrand van de Harz, alwaar een exemplaar werd waargenomen aan een groote door vele regens in het veld ontstane waterplas op 2 Augustus 1926 (Walter Libbert. Ornith. Monatsber. 35. Jahrg. No. 2. 1927. p. 53).

In het Rijnland is de soort trouwens een regelmatige trekvogel langs Rijn, Sieg, Mosel enz. (V. F. d. R. p. 65 en „Beiträge” p. 27).

In België wordt deze strandlooper waargenomen langs de kust, de Schelde en in de moerassen der Kempen, Vlaanderen en om Turnhout (van Havre. L. O. d. l. F. Belge. p. 342).

196 b. *Calidris minuta* (Leisl.) — Kleine Strandlooper.³⁾

Duitsch : Zwergstrandläufer ; Fransch : Bécasseau échasse.

Wederom een nieuwe soort voor onze Limburgsche Avifauna !

Op 14, 16 en 17 September 1929 werd deze kleine strandlooper talrijk op den trek waargenomen langs de Maas te Linne (H. Vallen). Het gelukte mij bewijsmateriaal in handen te krijgen, waaruit bleek, dat het deze en niet de kleinste soort, *Calidris temminckii* (Leisl.) geweest moet zijn. Het blijft echter mogelijk, dat onder de door H. Vallen waargenomen vogels zich ook laatstgenoemde soort bevonden heeft.

In de Rijnprovincie is de soort in Augustus en September waargenomen langs Rijn, Sieg (mond) en Mosel (V. F. d. R. p. 66 en „Beiträge” p. 27).

In België o.a. soms talrijk in het voorjaar op den trek in de Limburgsche Kempen (L. O. d. l. F. Belge. p. 343—344).

Dat watervogels als deze ver in het binnenland niet alleen langs rivieren trekken, doch ook over groote gebieden, waar geen water, althans geen geschikte gelegenheid voor oponthoud voor hen te vinden is, blijkt uit het feit, dat bijv. in September des nachts boven Valkenburg herhaaldelijk het geluid van strandvogels, steltloopers en dergelijke vernomen wordt, zonder dat de vogels ooit overdag gezien worden.

Ontstaan echter op zulke plaatsen bijv. door aanhoudende regens, groote waterplassen, dan treft men in den trektijd op eens aldaar deze watervogels aan, terwijl ze anders ter plaatse nooit worden waargenomen. Voedselgelegenheid beheerscht in deze dus het oponthoud gedurende den trek.

Zoo maakt H. Freih. Geyr von Schweppenburg o.a. van zulk een geval gewag voor wat betreft de omgeving van Müddersheim in het Rijnland, alwaar eind Augustus 1922 na geweldige regens zich op de velden groote waterplassen vormden, welke maandenlang daar bleven staan. Aldaar kwamen toen eind Augustus en begin September allerlei watervogels, waaronder zelfs voor het Rijnland zeer zeldzame, als bijv. de zwarte ruiter, *Tringa erythropus* (Pall.) en de drieteenige zandlooper, *Crocethia alba* (Pall.). Ook werden er o.a. kleine strandloopers, *Calidris minuta* (Leisl.) en bontbekpluvieren, *Charadrius hiaticula hiaticula* L. waargenomen (vergel. H. Freih. Geyr von Schweppenburg. Auffallender Vogelzug im Rheinland. Ornith. Monatsber. 31. Jahrg. 1923. No. 3. p. 58).

³⁾ Zie de afbeelding in afl. 7. 1930. p. 83.

197. *Tringa hypoleucos* L. — Oeverlooper.

Omtrent het voorkomen der soort in Noord-Limburg kan ik nog vermelden, dat J. de Haan

op 14 Mei 1927 bij Weert 3 stuks en 18 Mei d.a.v. nog ongeveer 10 stuks waarnam.

198. *Tringa glareola* L. — Boschrutter.

Deze soort wordt dikwijls met het witgatje verwisseld. Met eenige oplettendheid is het verschil echter wel waar te nemen. Zoo zag ik op 24 Juli 1930 bij gelegenheid van den schouw der Geul tusschen Valkenburg en Houthem (Geb. I) een boschrutter van vrij nabij. Het dier was iets kleiner dan het witgatje; meer de grootte van den oeverlooper. Van boven iets lichter dan het witgatje; maakte niet zulk een zwart-wit scherp afstekenden indruk. De vogel vloog laag in rechte lijn over het water, daarbij de bochten der Geul volgend. Het witgatje daarentegen vliegt altijd zigzag op als een watersnip en stijgt dan weldra

hoog in de lucht. Ook het verschil in geluid is opvallend.

Op 6 Augustus d.a.v. zag de Heer J. Knols ter plaatse 3 oeverloopers en 1 boschrutter van zeer nabij langs den Geuloever loopen, waarbij de kenmerken van den boschrutter goed opvielen; ook bij het opvliegen gedroeg deze vogel zich op dezelfde wijze als het exemplaar, dat wij op 24 Juli t.v. waarnamen. Vooral de wijze van vliegen is bij het witgatje en den boschrutter zóó verschillend, dat dit een goed hulpmiddel is naast de andere verschilpunten, bij de determineering in de vrije natuur.

199. *Tringa ochropus* L. — Witgatje.

Op 21 December 1929 na pas ingevallen vorst werd een ♂ dezer soort verzameld aan de Maas bij Swalmen. Het voorwerp, dat ik voor mijn col-

lectie ontving van den Heer H. Vallen, was nog in zeer goede conditie; zelfs vrij vet. Winterwaarnemingen dezer soort zijn in Limburg zeldzaam.

202. *Tringa nebularia* (Gunn.) — Groenpootige Ruiter.

Zooals wel te verwachten was, trekt de soort ook langs de Maas. De Heer H. Vallen zag na-

melijk een exemplaar op 27 Augustus 1929 bij de stuw te Linne.

202 a. *Himantopus himantopus himantopus* (L.) Steltkluit. 4)

In mijn Avifauna maakte ik reeds melding van het voorkomen der soort in Limburg. Voorzichtigheidshalve gaf ik haar echter nog geen nummer, daar de betreffende waarnemingen lastig met zekerheid te controleeren waren. Thans kan ik echter zulks met gerustheid doen, daar haar voorkomen nu buiten allen twijfel vaststaat.

Op 26 Mei 1929 zag ik in gezelschap van meerdere leden der Club van Nederlandsche Vogelkundigen en den Heer Knapen, met wien ik een excursie had ondernomen in de Peel te Nederweert, aan de z.g. „Banen” (een groot ven) op p.m. 30 M. afstand een tweetal steltkluiten, welke aan den rand van het ven in het moeras stonden en zich rustig lieten observeren. Even later vlo-

gen ze weg. Een nest werd niet gevonden. Trouwens uit het gedrag der vogels viel al aanstonds af te leiden, dat ze ter plaatse geen nest hadden.

De Heer Knapen zag eenigen tijd daarna twee steltkluiten (wel dezelfde) op „de Zoom” te Nederweert en „de Schorf” te Helden.

Blijkbaar hebben we hier te doen gehad met een paar overzomerende vogels, zooals zulks reeds meerdere malen op andere plaatsen in ons land is vastgesteld. Toch blijft de mogelijkheid van het broeden, gelet op dergelijke gevallen, o.a. in de Belgische Kempen, niet uitgesloten.

In 1930 heeft de Heer Knapen geen steltkluiten te Nederweert, Helden of Meijel waargenomen.

4) Zie de afbeelding in afl. 8. 1930. p. 91.

205. *Limosa limosa limosa* (L.) — Grutto.

Omstreeks half Juni 1930 werd een ♀ geschoten nabij Maastricht (Natuurh. Maandbl. 1930. No.

7. p. 76).

206. *Numenius arquata arquata* (L.) — Wulp.

Ten opzichte van den wulp, verkreeg ik door de medewerking van den Heer Knapen een interessant ringexperiment. Een jonge wulp door hem te Helden geringd op 15 Juni 1925 werd 30 November d.a.v. geschoten te Villa Nova da Cerveira in Portugal (Vergel. VII. Resultaten v. h. Ringonderzoek betreffende den vogeltrek, ingesteld vanwege 's Rijks Museum van Nat. Hist. te Leiden door Prof. Dr. E. D. van Oort. XV).

Ook deze vogel heeft dus, zooals zoo vele an-

dere Limburgsche ringvogels, als zanglijster, aschgrauwe kuikendief en wintertaling, een Z.W. trekrichting in den herfst gevolgd.

In het voorjaar komt de soort gewoonlijk in de tweede helft van Maart hier aan. J. de Haan zag bij Weert de eersten o.a. in 1927 op 27 Maart en in 1928 op 25 Maart.

Naar mij de Heer Mommers mededeelde, zag de Heer Stevens 2 stuks op een weiland op den St. Pietersberg te Maastricht op 24 April 1929.

207. *Numenius phaeopus phaeopus* (L.) — Regenwulp.

De Heer E. Knorr zag van 27 April 1926 tot 10 Mei d.a.v. een paar dezer vogels bij Asenray ten Oosten van Roermond in gezelschap van den

grooten wulp, zoodat hij het verschil in grootte gemakkelijk kon waarnemen.

209. *Capella gallinago gallinago* (L.) — Watersnip.

De soort broedt niet alleen in de Peel, doch, zij het ook zeldzaam, in Zuid-Limburg (Geb. I). De Heer Jac. Brouwers vond n.l. in April 1926 langs de Zinselbeek te Wittem, in een kuiltje in het gras een legsel van 4 dezer soort.

F. van Baar vond in het voorjaar 1927 onder

Venray twee nesten, waarop de vogels zaten te broeden.

Ten slotte schoot ik op 12 November 1927 te Houthem (Geb. I) in een hoog gelegen knollenveld een exemplaar, hetwelk daar opvloog en zich zeker nog op den trek bevond.

211. *Scolopax rusticola rusticola* L. — Houtsnip.

De Heer Rector Jos. Cremers berichtte mij, dat op 13 Juni 1929 te Maastricht op 'n binnenplaatsje van 'n huis aan de Tafelstraat een houtsnip tegen een ruit aanvloog en nog levend werd opgenomen. De vogel stierf echter den volgende dag. Hij bevindt zich nu opgezet in het Museum van Natuurlijke Historie aldaar.

Pastoor Nillesen, die het dier praepareerde, deelde mij mede, dat het een ♂ was; testikels waren

klein, hetgeen echter voor dien tijd van het jaar niet zoo verwonderlijk is. De mogelijkheid, dat de soort ergens in de buurt gebroed heeft is niet uitgesloten, alhoewel door deze vangst natuurlijk evenmin bewezen.

Ten slotte werd in den zomer 1930 een exemplaar met jongen waargenomen op St. Annendaal te Posterholt bij Roermond (Geb. III).

212. *Chlidonias niger niger* (L.) Zwarte Stern.

De soort is tot heden nog broedvogel op „de Banen” en „de Zoom” te Nederweert in meer of minder aantal.

In het aangrenzende Rijnland bestaat slechts

één broedkolonie der soort, n.l. langs een ouden Rijnarm bij Anholt (Ornith. Monatsber. 1927. 2. p. 46).

214. *Sterna hirundo hirundo* L. — Vischdiefje.

Te Nederweert broeden thans nog slechts en-

kele paren, o.a. op „de Zoom” (P. Knapen).

? *Sterna albifrons albifrons* Pall. Dwergezeezwaluw.

Duitsch: Zwergseeschwalbe. Fransch: Sterne naine.

Fr. Verschuieren te Stein aan de Maas (Geb. II) deelde mij o.a. mede, dat hij op 28 April en 7 Mei 1929 aldaar aan de Maas vischdiefjes had gezien. Het waren kleine beestjes, niet veel groter dan een spreeuw; onderzijde geheel wit; kop met zwarte kruin; de vleugels, die reusachtig! slank waren, alsmede de rug waren grauw. Pijlsnel als een zwaluw gingen ze door de lucht.

Op 28 April nam hij waar, dat een der vogels in de vlucht zich in eens hals over kop op het water stortte, halfboven bleef en 'n oogenblik later weer pijlsnel wegvloog.

Vermoedelijk betreft het hier de dwergzeezwaluw, welke nu en dan reeds op de Belgische Maas is aangetroffen (van Havre. L. O. d. l. F. Belge. p. 385).

216. *Larus ridibundus ridibundus* L. — Kokmeeuw.

De Heer P. Knapen vond op 18 Mei 1926 op „de Zoom” onder Nederweert circa 100 nesten dezer soort, waarop de vogels zaten te broeden. In 1927 was hun aantal daar nog groter en in 1929 zeker niet minder. In 1930 konden aldaar 16 jonge vogels geringd worden.

Te Weert broedde de soort in 1930 in 150 à 200 paren (J. de Haan). De vroegste datum van aankomst der soort is volgens den Heer J. de Haan

voor Weert 10 April 1929.

De soort broedde in 1929 in een enkel paar langs de Belgische zijde van de Maas tegenover het Limburgsch dorp Stein. Het nest werd echter door jongens verstoord. Het volgend jaar verscheen op 6 April wederom een paar ter plaatse, doch moest eind April, waarschijnlijk wegens het hoge water, zijn broedplaats verlaten en keerde niet terug. (Fr. Verschuieren).

? *Larus minutus* Pall. — Dwergmeeuw.

Duitsch: Zwergmöwe. Fransch: Mouette pygmée.

De Heer M. Mommers te Heer bij Maastricht wil op 12 Februari 1929 bij 15° C. vorst een oud exemplaar van de dwergmeeuw in winterkleed gezien hebben boven de Maas te Borgharen. De vogel vloog bijna vlak boven hem. Hij beschreef het dier als volgt: effen blauwgrijs; geen zwart aan

de lichte vleugeltoppen; buik (onderzijde) wit; de vleugelonderkant geleek zwart.

Het is goed mogelijk dat deze determineering juist is. Ik vind het echter raadzaam het voorlooppig bij deze vermelding te laten en de soort nog geen nummer op de lijst te geven.

De dwergmeeuw komt langs de Noord- en Zuidoostkust in ons land niet zeldzaam voor. Waarnemingen of vangsten uit het binnenland zijn evenwel niet bekend.

In België wordt de soort ook langs de kust en op de Schelde waargenomen. Echter zeldzaam in het binnenland, o.a. ♂ ad. te Weelde, 11 Sept. 1919 (van Havre. L. O. d. l. F. Belge. p. 393).

Toch trekt de soort soms ver het binnenland in. Zoo werden in het Rijnland o.a. bemachtigd of waargenomen: 1 exemplaar, ♀ ad., 31 Dec. 1847

op den Rijn bij Fahr beneden Neuwied; een tweede exemplaar jaren geleden bij Düsseldorf geschoten; 19 October 1904 een gezien aan den Rijn bij Bonn (le Roi. V. F. d. R. p. 27) en een ad. exemplaar begin Mei 1908 op de Krickenbeckerplassen bij Kaldenkirchen — dus niet ver van de Limburgsche grens bij Venlo — geschoten („Beiträge“, p. 11).

Jammer, dat de door den Heer Mommers waargenomen vogel niet als bewijsstuk verzameld is kunnen worden.

219. *Rissa tridactyla tridactyla* (L.) — Drieteenmeeuw.

Een paar gevallen betreffende het voorkomen van deze meeuw kwamen intusschen nog te mijner kennis.

I. d. 14 November 1926 berichtte mij de Heer C. Roncken, dat in Januari 1926 door visschers op de Maas bij Arcen een geheel vermagerde

drieteenmeeuw werd gevangen en hem gebracht. De vogel bevindt zich in zijn collectie.

Vervolgens werd op 28 December 1928 een exemplaar geschoten aan het Noorderkanaal te Helden en eenige dagen later bedorven gevonden. De pooten van dit stuk heb ik onderzocht.

222. *Otis tarda tarda* L. — Groote Trap.

Eind Februari 1928 zag de Heer E. Hafmans 4 stuks, w.o. een oude haan, te Well in het Noorden onzer provincie.

In den strengen winter 1928—29 werden geen

trappen in Limburg waargenomen. Ook in België niet (van Havre. Observations ornithologiques. Le Gerfaut. 19e ann. fasc. II. p. 35).

223. *Otis tetrax* subspecies? — Kleine Trap.

Op de vergadering van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg d.d. 7 Maart 1928, deelde Dr. Beckers mij mede, dat hij bij den Heer de Lhexis te Graetheide (bij Sittard) een exemplaar van den kleinen trap gezien heeft, hetwelk aldaar onlangs geschoten werd.

Ik ben niet in de gelegenheid geweest dit dier zelf te onderzoeken, zoodat ik niet kan uitmaken of dit exemplaar tot den oostelijken dan wel tot den westelijken vorm behoort.

224. *Grus grus grus* (L.) ¹⁾ — Kraanvogel.

Opvallend is de regelmatigheid in de datums, waarop de soort in het voorjaar over Zuid-Limburg trekt. Zoo noteerde ik als eerste trekdatums: 17 Maart 1927, Houthem p.m. 80 stuks naar het N.W. (wind Z.O.); 16 en 17 Maart 1928 meerdere vluchten over Houthem en 18 Maart d.a.v. twee vluchten over Heerlen naar het N.O. (17 Maart t.v. 97 stuks over Weert van Z. naar N. bij Oosten wind. — J. de Haan); 16 en 17 Maart 1929 veel trek over Valkenburg en Houthem.

In het najaar 1930 zette de groote trek zeer vroeg in. De eersten verschenen reeds 29 September; daarna veel trek, vooral des nachts op 1 en 2 October; vervolgens geen meer om Valkenburg waargenomen.

¹⁾ Het Internationaal Comité voor Zoölogische Nomenclatuur heeft in „Opinion 103“ het type van *Grus Pallas 1767* vastgesteld als *Ardea grus* L., zoodat verandering in *Megalornis* onnoodig wordt (vergel. Snouckaert van Schauburg. Org. Club v. Nederl. Vogelk. II. afl. 1. p. 69).

225. *Rallus aquaticus aquaticus* L. — Waterral.

In Zuid-Limburg wordt de soort weinig aangetroffen. Zij zal echter wel meer voorkomen, dan men, afgaande op het gering aantal waarnemingen en vangsten, dat bekend wordt, genegen is aan te nemen. De verborgen levenswijze van dezen vogel is hiervan wel de oorzaak, terwijl de trek meestal des nachts plaats heeft.

Ik verkreeg nog een exemplaar uit Houthem i.d. 26 October 1927.

De Heer E. Knorr deelde mij mede i.d. 4 Maart 1928, dat de soort broedt in het broek te Meisweg, gemeente Vlodrop (Geb. III).

Gedurende den strengen winter 1928—29 overwinterden meerdere exemplaren in de omgeving van Weert. J. de Haan zag er eens 4 tegelijk langs den kant van nog stroomend water opvliegen.

In den voorzomer 1929 hielden zich steeds een paar waterrallen op in het struikgewas en moerassig gedeelte langs het vijvertje in het Ravensbosch te Houthem, alwaar een zeer gunstige nestgelegenheid voor de soort aanwezig is. Het eigenaardig knorrende en kwekende geluid heb ik herhaaldelijk ter plaatse vernomen; een nest echter niet kunnen vinden.

226. *Porzana porzana* (L.) — Porseleinhoentje.

Ook deze ralsoort wordt zelden in Zuid-Limburg waargenomen. Ik kon in mijn Avifauna voor dit gebied alleen de algemeene opgave van pastoor Nillesen citeeren, dat de soort op de vijvers der Zuid-Limburgsche Kasteelen o.a. te Kerkrade en Schaesberg, werd aangetroffen.

Thans kan ik uit eigen ervaring eenige feiten vermelden.

Op 21 April 1928 werd mij een exemplaar ge-

bracht, hetwelk dien dag in den morgen dood was gevonden in den tuin van den Heer Alf. Smeets, aan de Berkelstraat te Valkenburg. Vermoedelijk in den nacht doodgevlogen tegen een electrische verlichtingsdraad.

Den 4 September 1928 werd een exemplaar vleugellam gevonden onder de electrische verlichtingsdraden langs den provincialen weg te Houthem. Ook dit voorwerp werd mij gebracht.

228. *Crex crex* (L.) — Kwartelkoning.

Merkwaardig is een winterwaarneming. H. Valen verkreeg n.l. een exemplaar der soort in December 1928, afkomstig uit Heel (Geb. V).

Winterwaarnemingen dezer soort zijn in ons land zeldzaam. Van Oordt en Verweij (Voorkomen en Trek. p. 29) vermelden slechts 3 gevallen.

In Mei 1930 werd het geluid der soort gehoord

in de omgeving van Houthem (J. Knols). Op 7 Juli d.a.v. hoorde ik den vogel op twee plaatsen te Elsloo aan de Maas.

Ten slotte werd, naar mij de Heer Momms mededeelde, op 24 Sept. 1927 een exemplaar bemachtigd te Heer bij Maastricht.

231. *Lyrurus tetrix tetrix* (L.) — Korhoen.

Voor Zuid-Limburg en wel voor de Maasvallei, kan ik de volgende waarneming nog vermelden.

Jachttopziener H. van Hees vond in Februari 1926 te Elsloo een korhoen, welke zich tegen een

telegraafdraad moet doodgevlogen hebben. Vermoedelijk een vogel uit de Belgische heide aan den overkant der Maas.

234. *Coturnix coturnix coturnix* (L.) — Kwartel.

De soort gaat hoe langer hoe meer in aantal achteruit en is als broed- ja zelfs als trekvogel in Limburg grootendeels verdwenen. In de laatste jaren zag ik in Zuid-Limburg gedurende de hoenderjacht er geen meer, terwijl ik ze een jaar of 10-12 geleden dan niet zeldzaam aantrof. Hetzelfde vernam ik van vele jagers uit alle deelen der provincie.

Hier en daar broedt natuurlijk nog een paar en wordt het geluid der soort vernomen, doch in vergelijking met het talrijk voorkomen der soort in het begin dezer eeuw (Vergel. Natuurh. Maandbl. 1929. No. 3. p. 28—29) is zulks van geen betekenis meer.

J. de Haan constateerde om Weert in 1927 de kwartel reeds zeer vroeg in het voorjaar, n.l. 18 April. Op 26 April d.a.v. waren ter plaatse twee stuks aanwezig. — Van Oordt en Verweij (Voorkomen en Trek. p. 28) geven als tijd van aankomst de maand Mei. Voor Limburg moet in deze derhalve de tweede helft van April vermeld worden.

Omstreeks half Juni 1930 vernam J. Knols het geluid der soort te Vilt, Berg en Terblijt (Geb. I).

Ten slotte deelde de Heer E. Hafmans mij nog mede, dat de soort in 1930 in meerdere paren gebroed heeft in de omgeving van Arcen (Noord-Limburg. Geb. IV).

Afgesloten 17 October 1930.

EINE REVISION DER FOSSILEN SÄUGETIERFAUNA AUS DEN TONEN VON TEGELEN

von Dr. J. J. A. Bernsen O. F. M.

VORWORT.

Die hier folgenden Publikationen über die fossilen Mammalia aus den Tonen von Tegelen sind eine Fortsetzung meines 1927 erschienenen „The Geology of the Teglian Clay and its Fossil Remains of Rhinoceros“. Sie umfassen die Studien über nahezu alle bisher gefundenen Reste von

Säugetieren, ausgenommen diejenigen von *Conodontes* und *Castor*, welche Fräulein Dr. A. SCHREUDER in ihrem „*Conodontes (Trogontherrum)* and *Castor* from the Teglian Clay compared with the Castoridae from other localities (Arch. du Musée Teyler, Sér. III, Vol. VI, Fasc. 3, 1929)“ so ausgezeichnet bearbeitet hat.

Die Bearbeitung der fossilen Objecte mag dem